

נספחים

פרסומים

סקרים

אסתר טולידנו, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי - 2012, סקר מס' 244, ינואר 2013

בפרסום זה נתונים על הנשים שקיבלו דמי מזונות בשנת 2012 מכוח חוק המזונות (הבטחת תשלום) שמפעיל המוסד לביטוח לאומי, וכן נתונים כלליים על בני הזוג החייבים בדמי המזונות ועל היקף חובותיהם לביטוח הלאומי. בפרסום גם פרק הדין בנשים שקיבלו השלמת הכנסה נוסף על דמי המזונות, כולל מאפייניהן בהשוואה לכלל הנשים המקבלות דמי מזונות.

סך כל התיקים הפעילים היה כ-51 אלף בסוף שנת 2012: 18,600 תיקים של נשים שקיבלו דמי מזונות ו-32,400 תיקים של נשים שחדלו לקבל תשלום ויש חוב מצד בן הזוג. מאז הפעלת חוק המזונות ב-1972, נפתחו בסך הכול כ-97,000 תיקי דמי מזונות; כ-46,000 בהם אינם פעילים כיום, כלומר כל החוב שולם והאישה חדלה לקבל תשלום מהביטוח הלאומי.

בשנת 2012 שילם המוסד 420 מיליון ש"ח לנשים עם פסק דין וגבה 204 מיליון ש"ח מהחייבים - שיעור הגבוה ביותר מ-10% מהגבייה בשנת 2011.

החוב המצטבר הסתכם ב-4.6 מיליארד ש"ח; שליש ממנו "חוב אבוד", שכן חלק מהחייבים נמנים עם מי שלא יכלו לשלם את חובם (חייבים שנפטרו, שוהים בחוץ לארץ, אסירים, מי שפשטו רגל או מי שלא היתה להם הכנסה מלבד הגמלה להבטחת הכנסה).

אסתר טולידנו, מקבלי דמי אבטלה בשנת 2012, סקר מס' 245, פברואר 2013

הפרסום מציג נתונים על מובטלים שקיבלו דמי אבטלה בשנת 2012 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפיינים שונים, בהם מאפייני דמוגרפיה ומאפייני תעסוקה. המקור לנתונים הוא קובץ תביעות לדמי אבטלה שאושרו.

בעקבות שינויים ושיפורים שעשתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בדגימה ובשיטות חישוב של שיעור האבטלה, עלה בשיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי. מכאן ששיעור מקבלי דמי אבטלה בכלל הבלתי מועסקים, שהיה נמוך במיוחד לפי שיטות הקודמות, נמוך בפועל אף יותר. בשנת 2012 עלה בכ-8% בממוצע לחודש מספר המובטלים שקיבלו דמי אבטלה. מספר הבלתי מועסקים עלה עלייה מתונה יותר. בסך הכל קיבלו במהלך השנה דמי אבטלה כ-62 אלף איש בממוצע לחודש לעומת כ-57 אלף ב-2011. מספר הבלתי מועסקים הסתכם בכ-247 אלף לעומת 244 אלף בשנה הקודמת, כלומר רבע מהבלתי מועסקים קיבלו דמי אבטלה.

אבנר שרף, פשיטות רגל ופירוק תאגיד - תשלומי גמלאות וגביית חובות 2012, סקר מס' 246, יולי 2013

פרסום זה סוקר נתונים על תשלומי ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ופירוק תאגיד בשנת 2012 תוך השוואה לשנים קודמות. בדוח ממצאים על חובות בדמי ביטוח של מעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל ועל גבייתם.

בשנת 2012 החל הענף לטפל ב-465 תיקי מעסיקים בפירוק ופשיטת רגל שבהם הוגשו תביעות עובדים ותביעות קופות גמל. במהלך השנה אושרו 9.1 אלף תביעות עובדים ושולמו 296 מיליון ש"ח

לעובדים ולקופות הגמל. בשנת 2012 גבה המוסד מהמפרקים 31.7 מיליון ש"ח בגין גמלאות ששולמו בעבר.

במקביל פעל המוסד לגביית חובות בדמי ביטוח ממעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל, וגבה מהמפרקים 28.5 מיליון ש"ח בגין חובות אלה.

שנטל וסרשטיין, מקבלי גמלאות אמהות בשנת 2012, סקר מס' 247, אוגוסט 2013

בפרסום מוצגים נתונים על נשים שקיבלו אחת מגמלאות האמהות וגברים שקיבלו דמי לידה לאב בשנים 2008-2012 בהשוואה לשנים קודמות, ותוך פירוט של מאפייני הדמוגרפיה ומאפייני תעסוקה ושכר של המקבלים. בנוגע לנשים שקיבלו גמלה לשמירת היריון מובאים גם מאפיינים רפואיים.

בשנת 2012 שולם מענק לידה לכ-169 אלף נשים, כ-66% בהן קיבלו דמי לידה. רוב הלידות (97.7%) היו לידות של ילד אחד, עוד 2.3% היו לידות של תאומים, וב-94 לידות נולדו שלושה ילדים ויותר. מספר הגברים שקיבלו דמי לידה בשנה זו - כ-430, ומספר הנשים שקיבלו גמלה לשמירת היריון - כ-11,000.

בכל גמלאות האמהות מספר המקבלות גדל בשנים 2011 ו-2012.

רפאלה כהן, חברות בקופת חולים, 2012, סקר מס' 248, יולי 2013

דוח זה מציג נתונים על חברות בקופות החולים בשנת 2012 בהשוואה ל-2011. מוצגים בו נתונים על התפלגות המבוטחים לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים וכן לפי ישוב. הנתונים מתבססים על קובץ בריאות המנוהל על ידי המוסד לביטוח לאומי והמשמש מקור הרישום הבלעדי של מספר תושבי מדינת ישראל החברים בקופות החולים.

בסוף שנת 2012, כ-7.9 מיליון נפש היו מבוטחים בקופות החולים, בהם כ-52.3% בקופת החולים הכללית, כ-25.0% בקופת חולים מכבי, כ-13.6% בקופת חולים מאוחדת וכ-9.1% בקופת חולים לאומית. מהנתונים עולה כי במהלך שנת 2012 כ-280,230 מבוטחים חדשים נרשמו באחת מקופות החולים ועוד כ-104 אלף מבוטחים עברו לקופה אחרת. כשליש מהמעברים נעשו באמצעות האינטרנט. נמצא עוד, כי בקופות החולים מכבי ומאוחדת מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הגבוהה ביותר, ואילו בקופות החולים הכללית והלאומית מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הנמוכה יותר.

ז'ק בנדלק, ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים -2011, סקר מס' 249, ספטמבר 2013

דוח זה מציג נתונים על שכר והכנסה, על תעסוקה ועל מעמד בעבודה לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים בשנת 2011. הנתונים עוסקים באוכלוסיות העובדים השכירים והעובדים העצמאים המבוטחים בביטוח הלאומי. כמו כן כלולים בדוח נתונים על עשירונים ועל מדד האי-שוויון בהכנסות מעבודה לפי יישוב ולפי מספר הילדים במשפחה.

הנתונים מתבססים על קובץ ביטוח ושכר שמנהל המוסד לביטוח לאומי ואשר מרכז באופן שוטף מידע על האוכלוסיות המבוטחות ועל הכנסותיהן. בשנת 2011 היו רשומים בקובצי המוסד כ-3.2 מיליון שכירים, כ-241 אלף עובדים עצמאים וכ-40 אלף עובדים שהיו גם שכירים וגם עצמאים במהלך

השנה. השכר הממוצע של העובדים השכירים היה 9,461 ש"ח לחודש עבודה, לעומת הכנסה חודשית ממוצעת של 8,711 ש"ח לעובד עצמאי.

נמצא עוד כי שכר הנשים לחודש עבודה היה נמוך בכ-35% מהשכר הממוצע של הגברים. התפלגות השכר לפי צורת יישוב מראה כי השכר הממוצע ביישובים העירוניים הלא יהודיים נמוך בכ-34% מהשכר הממוצע ביישובים היהודיים.

אופיר פינטו, **מקבלי הגמלה לילד נכה והקצבה לשירותים מיוחדים 2012**, סקר מס' 250, אוקטובר 2013

חוק הביטוח הלאומי מגדיר שלוש קצבאות שונות על-פי קבוצות גיל לאנשים התלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום: (א) גמלה לילד נכה - לילדים שעדיין לא הגיעו לגיל 18. (ב) קצבה לשירותים מיוחדים לנכים - לבני 18 עד גיל פרישה. (ג) גמלת סיעוד - למי שהגיעו לגיל פרישה. מבחני הזכאות ורמות הגמלה שונים מקבוצה לקבוצה. הסקר התמקד בשתי קבוצות הראשונות - ילדים המקבלים גמלה לילד נכה ומקבלי הקצבה לשירותים מיוחדים.

הגמלה לילד נכה נועדה לסייע למשפחה המטפלת בילד עם צרכים מיוחדים בהוצאות הכרוכות בטיפול האישי והסיעודי הקשה בו או בכל טיפול אחר שנועד לשפר את תפקודו, וכן לעודד אותה לטפל בילד במסגרת הבית והקהילה. בשנתיים האחרונות חלה עלייה בקצב הגידול במספר הילדים המקבלים את הגמלה, כתוצאה מהרחבת העילות המזכות בגמלה. בדצמבר 2012 הגיע מספרם לכ-33 אלף, שהם על-פי הערכות כ-15% מסך הילדים עם צרכים מיוחדים החיים בישראל.

הקצבה לשירותים מיוחדים משולמת לבני 18 עד גיל פרישה (ולעתים, לפי בחירתם, גם לאחר גיל הפרישה) והיא מסייעת למי שתלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום או שזקוקים להשגחה מתמדת למניעת סכנת חיים לעצמם או לאחרים. ב-2012 קיבלו קצבה זו כ-38.8 אלף אנשים מדי חודש, וגם בקבוצה זו חלה עלייה בקצב הגידול השנתי - מספר המקבלים בשנה זו גדל ביותר מ-1% לעומת שנים קודמות.

הפרסום מציג את מאפייניהם של מקבלי קצבאות אלה בשנת 2012, תוך הבחנה בין המצטרפים החדשים בשנת 2012 לבין המקבלים שהחלו לקבל אותן בשנים הקודמות.

אופיר פינטו, **פעילות אגף השיקום ב-2012**, סקר מס' 251, אוקטובר 2013

אגף השיקום במוסד לביטוח לאומי מפתח, מפעיל ומעניק שירותי שיקום מקצועי, הכוללים הכשרה מקצועית והשמה בעבודה, לזכאים שנפלטו משוק העבודה או שהם נעדרי ניסיון בתעסוקה, במטרה לשלבם בעבודה המתאימה לכישוריהם המקצועיים וליכולת התפקוד הנוכחית שלהם. האמצעי העיקרי בעבודת השיקום הוא הקשר האישי בין המשתתפים לפקידי שיקום.

בשנת 2012 טיפלו עובדי השיקום ב-21,192 אנשים שהשתתפו בכ-44 אלף תוכניות שיקום שונות במטרה לשלבם בעבודה - 55% בהם השתתפו בתוכניות ייעודיות להכנה לעבודה בשוק החופשי. 80% מן המשתתפים שייכים לענף נכות כללית.

4,072 איש, שהם כ-74% מכלל האנשים שסיימו בהצלחה תוכנית שיקום ב-2012, הצליחו להשתלב בשוק העבודה החופשי (לא כולל מי שהטיפול בהם הופסק), וכ-12% נוספים סיימו תהליך הכשרה וחלקם צפויים להשתלב בעבודה בשנה הבאה.

לצד שיקום מקצועי, עובדי השיקום מספקים חוות דעת מקצועיות לאגפי הגמלאות בנושאים שונים (בשנת 2012 נכתבו כ-46 אלף חוות דעת שונות) ומסייעים לזכאים במיצוי זכויותיהם. בהיותם

עובדים סוציאליים, עובדי השיקום גם מטפלים בנכים ואלמנות בשעת משבר (4,881 טופלו ב-2012 בכ-8,000 תוכניות כאלה).

הוצאות השיקום הסתכמו ב-2012 ב-206.6 מיליון ש"ח, כמחציתן שולמו בעבור שכר לימוד לזכאים וכ-30% בעבור דמי שיקום. כ-2/3 מהסכום שולמו לנכים השייכים לענף נכות כללית.

אופיר פינטו, מקבלי קצבת נכות בשנת 2012, סקר מס' 252, נובמבר 2013

מחקר שזים המוסד לביטוח לאומי בשיתוף עם מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל העלה כי בישראל חיים כמיליון איש המגדירים עצמם כבעלי מוגבלות ברמה כלשהי המפריעה לתפקודם, כ-245 אלף בהם מקבלים קצבה (אחת או יותר) מענף נכות כללית בביטוח לאומי. מקבלי קצבת נכות כללית מהווים כ-90% מכלל הזכאים לקצבות מהענף.

בשנת 2012 הגיע מספרם של מקבלי קצבת נכות כללית ל-217,589 בממוצע לחודש, שהם - על פי אומדן - כ-4.6% מהאוכלוסייה בגיל הזכאות לקצבה (18 עד גיל פרישה). לאחר כעשור שבמהלכו השתנה גיל הפרישה ונחקק תיקון 109 לחוק ("חוק לרון"), אפשר לראות התייצבות בשיעור הגידול השנתי במספר המקבלים סביב 2% בשנה - שיעור הזהה לקצב הריבוי הטבעי באוכלוסייה.

הפרסום מציג את המאפיינים הדמוגרפיים, הרפואיים והתעסוקתיים של מקבלי קצבת נכות בשנת 2012 ומשרטט פרופיל שכיח של הנכה המקבל קצבת נכות כללית מהביטוח הלאומי, תוך הבחנה בין המצטרפים החדשים בשנת 2012 לבין מי שהחלו לקבל בשנים הקודמות.

אסתר טולידנו, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי - 2013, סקר מס' 253, ינואר 2014

בפרסום זה נתונים על הנשים שקיבלו דמי מזונות בשנת 2013 מכוח חוק המזונות (הבטחת תשלום) שמפעיל המוסד לביטוח לאומי, וכן נתונים כלליים על בני הזוג החייבים בדמי המזונות ועל היקף חובותיהם לביטוח הלאומי.

עד שנת 2002, אוכלוסיית מקבלות דמי מזונות היתה במגמת התרחבות, ומספרן הגיע לכ-28,000 בשנה זו. לאחר מכן התהפכה המגמה ומספרן הצטמצם בכ-10,000 ב-9 שנים. אם מגמה זו תימשך, מספרן ישאף לאפס בשני עשורים.

סך כל התיקים הפעילים היה כ-51 אלף בסוף שנת 2013: כ-18 אלף תיקים של נשים שקיבלו דמי מזונות וכ-33 אלף תיקים של נשים שחדלו לקבל תשלום אך נשאר חוב מצד בן הזוג.

בשנת 2013 שילם המוסד דמי מזונות בסכום של כ-419 מיליון ש"ח וגבה כ-201 מיליון ש"ח מהחייבים, שהם 48% מסך התשלומים לנשים.

החוב המצטבר הסתכם ב-4.6 מיליארד ש"ח; שליש ממנו "חוב אבוד", שכן חלק מהחייבים נמנים עם מי שלא יכלו לשלם את חובם (חייבים שנפטרו, שוהים בחוץ לארץ, אסירים, מי שפשטו רגל או מי שלא היתה להם הכנסה מלבד הגמלה להבטחת הכנסה).

אסתר טולידנו, מקבלי דמי אבטלה בשנת 2012, סקר מס' 254, פברואר 2013

הפרסום מציג נתונים על מובטלים שקיבלו דמי אבטלה בשנת 2013 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפיינים שונים, בהם מאפייני דמוגרפיה ומאפייני תעסוקה. המקור לנתונים הוא קובץ תביעות לדמי אבטלה שאושרו.

רבע מהבלתי מועסקים קיבלו דמי אבטלה ב-2012. שיעור זה נמוך, הן בהיבט היסטורי והן בהיבט של השוואה בינלאומית: בשנים שקדמו לשינויי החקיקה שהחמירו בתנאי הזכאות לדמי אבטלה, 2002-2003, שיעור הזכאים היה גבוה יותר והגיע לכ-45% מהבלתי המועסקים ב-2001. בשנים האחרונות שיעור זה הגיע לשפל והוא בין הנמוכים ביותר בהשוואה למדינות החברות בארגון ה-OECD. במדינות בעלות מסורת של ביטחון סוציאלי משמעותי, כגון נורווגיה וצרפת, שיעור הזכאים מגיע ל-75% מכלל המובטלים.

במהלך שנת 2012 עלה בכ-8% בממוצע לחודש מספר המובטלים שקיבלו דמי אבטלה. מספר הבלתי מועסקים עלה עלייה מתונה יותר. בסך הכל קיבלו ב-2012 דמי אבטלה כ-62 אלף איש בממוצע לחודש, לעומת כ-57 אלף ב-2011. מספר הבלתי מועסקים הסתכם בכ-247 אלף לעומת 244 אלף בשנה קודמת.

שנטל וסרשטיין, **מקבלי גמלאות ילדים בשנת 2013**, סקר מס' 255, מרס 2014

פרסום זה מציג נתונים על משפחות שקיבלו גמלאות לילדים בשנת 2013 בהשוואה לשנים קודמות - קצבאות ילדים, מענק לימודים ותוספת משפחה.

ביולי 2013, במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית, הוחלט על קיצוץ חד ומידי בסכומי קצבאות הילדים לכלל הילדים. בשנת 2013 קיבלו כ-1,088 אלף משפחות קצבאות ילדים בעבור כ-2.6 מיליון ילדים.

מענק לימודים קיבלו בשנה זו כ-84 אלף משפחות, שבהן כ-149 אלף ילדים. בפרסום מוצגים מאפייני שכר של משפחות אלה, נתונים על משפחות חד-הוריות שקיבלו את המענק וכן השוואה לכמה מדינות באירופה.

תוספת משפחה קיבלו בשנה זו כ-24 אלף משפחות, כ-60% בהן משפחות עם ארבעה ילדים ויותר. אסתר טולדנו ושנטל וסרשטיין, משפחות חד הוריות 1993-2013, סקר מס' 256, מארס 2014 בשנת 2013 הגיע מספר המשפחות החד-הוריות בישראל ל-137 אלף, שהם 12.4% מסך המשפחות עם ילדים בארץ, ומספר הילדים בהן הגיע לכ-229,000, שהם 8.6% מסך ילדים בארץ. בראשן של המשפחות החד-הוריות עומדת כמעט תמיד אישה, רק ב-3% מהן עומד בראשן גבר. בכל התקופות שיעור התעסוקה ורמת ההכנסה מעבודה של הנשים החד-הוריות היה גבוה מאלה של אמהות במשפחות עם בן זוג.

מחקרים לדיון

דניז נאון, נורית שטרוסברג, אסף בן-שהם, דפנה הרן, רבקה פריאור ודוד אלכסנדר גאליה, **בעלי מוגבלות בגיל העבודה בישראל: שכיחות באוכלוסייה, מאפיינים ומצב תעסוקה**, מחקר מס' 110, ינואר 2013

בעקבות המלצות הוועדה הציבורית לבדיקת צורכי הנכים בראשות השופט לרון ז"ל, התקבל תיקון בחוק הביטוח הלאומי, ששינה את מבנה קצבת הנכות הכללית ואת תנאי הזכאות לקבלתה. השינוי היה אמור לשמש תמריץ לאנשים עם מוגבלות שיכולים לעבוד, להשתלב בשוק העבודה או להגדיל את היקף השתתפותם בו. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, בשיתוף עם המוסד לביטוח לאומי וביוזמתו, מבצעים מחקר מעקב אחר השלכות התיקון בחוק על מצב התעסוקה של בעלי מוגבלות בגיל העבודה (18-67) בישראל.

הפרסום מציג את הממצאים הראשוניים של המחקר, שנעשה בסוף 2009 עד תחילת 2010. מוצגים בו שיעורים של כלל בעלי המוגבלות ושיעורים של סוגי המוגבלות השונים (פיזית, נפשית, חושית וקוגניטיבית) באוכלוסייה בגיל העבודה, תוך התייחסות למאפייני האנשים המוגבלים, בעיקר בתחום התעסוקה (מצב תעסוקה, משאבים לתעסוקה, מאפייני העבודות של מי שמועסקים, מוטיבציה לעבוד בקרב מי שאינם מועסקים, והעזרה הדרושה להם לצורך שילוב בשוק העבודה).

מן המחקר עלו הממצאים האלה:

- מתוך כלל האוכלוסייה בגיל העבודה, 24.7% בעלי מוגבלות בדרגות שונות (כמיליון איש). כ-1/5 מהם (כ-200 אלף איש) מקבלים קצבת נכות כללית.
- כמחצית מכלל בעלי המוגבלות מועסקים.
- לרבים מבעלי המוגבלות שאינם מועסקים יש מוטיבציה לעבוד. אלה מהווים אוכלוסיית יעד לשילוב בשוק העבודה אם יספקו להם תמיכה וסיוע, כגון הכוונה מקצועית, עזרה במציאת עבודה, התאמות במקום העבודה ואמצעי תחבורה למקום העבודה.

אופיר פינטו, ההסתברות להצטרף אל מערכת קצבת הנכות במסגרת חוק הביטוח הלאומי ולצאת ממנה, מחקר מס' 111, ינואר 2013

משנת 1974, שבה הוחל ביטוח נכות, גדל מספר הזכאים לקצבה מדי שנה בשנה, ובשני העשורים האחרונים הואץ הגידול גם ביחס לקצב גידול האוכלוסייה הכללית. המחקר בדק את הסיבות לגידול במספר המקבלים בתקופה זו וכן את ההסתברות לקבל קצבה ולחדול מלקבלה ואת הגורמים המשפיעים על הסתברות זו.

על-פי הממצאים, לגידול במספר המקבלים שתי סיבות עיקריות: גידול בשיעורי התחלואה באוכלוסייה והמצב הכלכלי הקשה: בתקופות של גאות או שפל כלכליים, אנשים עם מוגבלות הם בין הראשונים להיפלט מהעבודה והאחרונים לחזור אליו.

ממצאים אלה ואחרים נועדו לסייע בבחינת האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי ולספק כלים נוספים לקובעי המדיניות.

ג'ני ברודסקי, שירלי רזניצקי ויניב כהן, תוכנית ניסיונית למתן גמלאות כספיות במסגרת חוק ביטוח סיעוד, מחקר מס' 112, אפריל 2013

המוסד לביטוח לאומי הפעיל ממארכ 2008 עד אפריל 2013 בתשעה מסניפי המוסד תוכנית ניסיונית, המאפשרת לזכאי חוק ביטוח סיעוד לבחור בגמלה בכסף במקום גמלה בעין. המחקר נועד לבחון את השפעות הניסוי על הזקן ומשפחתו ולספק כלי לקובעי המדיניות שסייע להם להחליט אם להחילו בפריסה ארצית. מקורות המידע למחקר היו נתונים מינהליים של הביטוח הלאומי, ראיונות טלפוניים עם בני המשפחה של המטופלים וביקורי בית אצלם, וראיונות עומק עם אנשי מקצוע ואנשי מפתח בתחום.

ממצאי המחקר עולה, כי היקף הבחירה בגמלה בכסף היה מצומצם - כ-4.5%. בקרב בעלי היתר לעובד זר אחוז הבוחרים היה כ-9.8%, ועולים (שעלו משנות ה-90 ואילך) בחרו בגמלה זו הרבה פחות מוותיקים. עוד העלה המחקר, כי מקבלי גמלה בכסף מוגבלים בתפקודם יותר מן המקבלים גמלה בעין, ובני המשפחה התומכים במקבלי הגמלה בכסף בעלי השכלה רבה יותר ומצב כלכלי טוב יותר.

השיקולים העיקריים לבחירה בגמלה בכסף היו חיסכון כספי ורצון לניהול עצמי של הטיפול, והשיקולים שלא לבחור בה - ההנחה שאין בה חיסכון כספי, חוסר רצון להתמודד עם המטפלת ללא חברת הסייעוד וחשש מפני חיפוש מטפלת מחליפה בשעת הצורך.

הן מקבלי הגמלה בכסף והן מקבלי הגמלה בעין הביעו שביעות רצון גבוהה מעבודת המטפלות, וברוב תחומי הטיפול האישי והעזרה התפקודית שנבדקו לא נמצאו הבדלים בין שתי הקבוצות. בכמה תחומים נמצא שהטיפול של המטפלים בשכר במקבלי גמלה בכסף טוב יותר מהטיפול במקבלי גמלה בעין, אך ההבדל אינו גדול אף שהוא מובהק סטטיסטית. הממצאים מפריכים את החששות שהביעו חלק מאנשי המקצוע ואנשי המפתח בנוגע לפגיעה אפשרית בטיפול שמקבלים זקנים המקבלים גמלה בכסף או בתנאי ההעסקה של המטפלת.

מירי אנדבלד ודניאל גוטליב, מעמדן הכלכלי-חברתי של נשים בישראל, 2011-1997, מחקר מס' 113, נובמבר 2013

המחקר בוחן את המצב החברתי-כלכלי של נשים בהשוואה לגברים הן מבחינת רמת העוני שלהן והן מבחינת מצבן בשוק העבודה במהלך כמעט עשור ומחצה שבין השנים 1997-2011. התוצאות מצביעות על קיום פערים כלכליים לרעת נשים בכל התקופה הנסקרת, המצטמצמים לאחר התערבות הממשלה באמצעות קצבאות ומיסוי ישיר. אפשר לזהות מגמה של צמצום בפערים, אם מסתכלים על כוחות השוק בלבד, כלומר על העוני הנובע מהכנסה כלכלית. במקרה הזה ממדי העוני ירדו במעט במהלך העשור, כנראה בשל שינויים לטובה הנובעים מהגידול בהשכלת הנשים ומגורמים אחרים.

הממצאים בנוגע לפערי השכר בשוק העבודה מראים כי בסוף העשור נותרה האפליה בשכר הנשים בגודלה מתחילת העשור ולפי אינדיקציות מסוימות אולי אף עלתה. ב-2011, השנה האחרונה שבה הוצגו נתונים, היה פער של כ-17% בין שכרן לשעה של גברים לשכרם לשעה של נשים כאשר יתר המאפיינים (רמת השכלה, מקצוע) מוחזקים קבועים.

אופיר פינטו, שילוב נכים כלליים בתעסוקה: ניסיונות, קשיים ולקחים לעתיד, מחקר מס' 114, דצמבר 2013

מדיניות הרווחה החדשה כוללת סדרה של צעדים המיועדים לעודד, לתמוך ולהקל על השתלבותם של נכים בשוק העבודה. לשילוב נכים בעבודה יש חשיבות חורגת מהתרומה הכלכלית הישירה לנכה ולמשפחתו: העבודה מעניקה תוכן לחייו של כל אדם (נכה ולא נכה), משפרת את הרגשתו, את ערכו בעיני עצמו ואת כבודו העצמי, ומובילה לשינוי ביחס הציבור אליו (דוח הוועדה הציבורית לענייני הנכים ולקידום שילובם בקהילה, 2005). כמו כן, יש המאמינים כי השתלבות בתעסוקה משמעותית גם לתהליך ההחלמה של הנכה.

בעבודה זו מוצגת סקירה של הספרות המקצועית והניסיון המקצועי שנצבר במהלך השנים בנוגע לשילוב נכים בחברה ובעבודה. עוד מוצגים ממצאי סקר שנערך בקרב מדגם מייצג של מקבלי קצבת נכות כללית, שבו נבחנו עמדותיהם בנוגע לתיקון 109 לחוק הביטוח הלאומי ("חוק לרון") ולשיקום המקצועי בביטוח הלאומי, וכן נבחנו מאפייני התעסוקה של מקבלי הקצבה העובדים.

כ-19% (כ-39 אלף) ממקבלי קצבת נכות כללית מועסקים, רובם בשוק החופשי (82%), במשרות חלקיות (53%) ובשכר נמוך (פחות מ-3,000 ש"ח). נתוני הביטוח הלאומי מראים כי בארבע השנים שחלפו מאז תוקן החוק, רק 3% ממקבלי הקצבה הגדילו את הכנסותיהם מעבר לרף ההכנסות המרבי

הישן, ורק 21% מכירים או שמעו על התיקון המאפשר לעבוד מבלי להפסיק לקבל את הקצבה. כצפוי, ככל שהקשר של הנכה עם פקידי השיקום היה הדוק ומתמשך יותר, עלה שיעור המעוניינים למצות את זכויותיהם הנגזרות מהחוק החדש.

60% ממקבלי קצבת נכות העידו כי הם חוששים מאוד לאבד את הקצבה ואת ההטבות הנלוות לה, אך רבים מהם העידו על רצונם להשתלב בעבודה. ב-15 השנים האחרונות גדלה החשיפה של ציבור הנכים לפעילות אגף השיקום (רק רבע מהם דיווחו כי אינם יודעים על כך) אך שיעור מקבלי הקצבה הפונים לאגף נותר ללא שינוי (24% מכלל הנכים).

62% מהפונים לשיקום דיווחו כי עשו כך מתוך רצון להשתלב בעבודה. בקרב מי שלא פנו, מרביתם דיווחו כי הם מעוניינים להשתלב בתוכנית הכשרה ובעבודה, אך בגלל החשש שהם אינם מסוגלים לעמוד בדרישות המעסיקים, הם מעדיפים לוותר מראש על התהליך.

היות ששוק העבודה החופשי עדיין לא מותאם דיו לקליטת אנשים עם מוגבלות, יש הסבורים שצריך לעודד פתיחת מקומות תעסוקה ייעודיים לנכים, במסגרות עסקיות-חברתיות, שיהוו פתרון תעסוקה חלופי. באמצעות שימוש במנגנונים הקיימים והגדלת תקציבים, המגזר הציבורי יכול וצריך לתמוך בעסקים חברתיים הפועלים לשילוב קבוצות המודרות משוק התעסוקה.

מירי אנדבלד, נתנאלה ברקלי, ויטה אברהמוב, אלכסנדר גאליה ודניאל גוטליב, ביטחון תזונתי 2012, מחקר מס' 115, אפריל 2014

הדוח מציג את שיטת המחקר והממצאים מסקר הביטחון התזונתי השני, המתייחס לשנת 2012. הסקר הארצי הראשון בסדרה זו נערך שנה קודם לכן, ב-2011. בשני הסקרים שיטת החקירה היתה תשאול בטלפון של משפחות מייצגות (כהגדרתן בסקר) מכל הארץ: ב-2011 כ-5,600 משפחות, וב-2012 - כ-6,300 משפחות.

הנחקרים ענו על שאלון מובנה המיועד לחקירת נושא הביטחון התזונתי. דוח המחקר מפרט את שיטות הדגימה והחקירה ומביא את הממצאים העיקריים מהסקר.

על-פי ממצאי הסקר, 81.2% מתושבי ישראל חיים בביטחון תזונתי ו-18.8% חיים באי-ביטחון תזונתי - 8.6% בהם ב"אי-ביטחון תזונתי ניכר". כ-55% מהמשפחות החיות באי-ביטחון תזונתי נעזרות ברמות שונות בגורמי סיוע, רובן המכריע בארגוני סיוע, כדי לשפר את מצב הביטחון התזונתי שלהן. הממצאים מורים על התאמה גבוהה בין שיעורי האי-ביטחון לשיעורי העוני המחושבים בדוח העוני והפערים החברתיים לקבוצות אוכלוסייה שונות. עוד עולה מהנתונים כי תופעת האי-ביטחון התזונתי בולטת במשפחות גדולות (שבהן ארבעה ילדים או יותר), במשפחות הערביות ובמשפחות החד-הוריות, עם שיעורי אי-ביטחון תזונתי הקרובים לכמחצית בכל אחת מקבוצות אלו.

פרסומים שראו או בכתבי עת מקצועיים

Asiskovitch, Sharon (2013). **The long-term care insurance program in Israel: solidarity with the elderly in a changing society**. Israel Journal of Health Policy Research, 2:3.

המאמר מציג את תוכנית ביטוח סיעוד בישראל, שבמסגרתה המדינה משתתפת במימון אספקה של שירותי סיעוד - בראש ובראשונה טיפול אישי בבית - לקשישים החיים בקהילה ונוזקים לעזרת הזולת. המאמר מציג בחלקו הראשון את עיקריו של ביטוח סיעוד, את תנאי הזכאות לגמלת סיעוד,

את המגמות במימונו ובהיקפו הכספי ואת השינויים עיקריים שנעשו בחוק בשנים האחרונות. בחלקו השני המאמר דן במאפייני הזכאים לפי מין, גיל, רמות תלות, מאפייני תלות והעסקת מטפלות/ים (ישראליות או זרות). בחלק השלישי נידונה סוגיית הקצאת משאבי ביטוח סיעוד - הגמלאות - והתאמתם לצורכי הזכאים.

לצד דיון זה, המאמר גם מציג הצעה לרפורמה שיזם המוסד לשינוי ברמות הגמלה הנוכחיות כדי להיענות לצרכים הגדולים יותר של בעלי רמות התלות הגבוהות. לבסוף המאמר דן בביטוח סיעוד בישראל בהשוואה בינלאומית, ומראה כי שיעורי הזכאים לגמלת סיעוד בישראל גבוהים לעומת מדינות רבות ב-OECD, אך בחלק מן הרמות הגמלאות בישראל פחות נדיבות.

